

УДК 373.3.014.5:061.1ЄС

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12\(46\)-267-278](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12(46)-267-278)

Джурило Аліна Петрівна кандидат педагогічних, старший дослідник, старший науковий співробітник, відділ порівняльної педагогіки, Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, тел.: (044) 481-37-83, <https://orcid.org/0000-0002-5129-6724>

ІНТЕГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗІ У СФЕРІ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Анотація. У статті розкрито суть інтеграції та інтеграційних процесів на перехідних етапах між рівнями освіти, а саме ранньою освітою і початковою шкільною ланкою, а також охарактеризувати особливості інтеграційної політики Європейського Союзу (ЄС) у сфері освіти і виховання дітей раннього шкільного віку. Відповідно до поставленої мети було здійснено детальний аналіз останніх досліджень і публікацій український та закордонних учених з проблем освітньої інтеграції. Встановлено, що до ключових напрямів досліджень інтеграційних процесів в освіті можна віднести інклюзивну освіту, міжпредметну інтеграцію, інтеграційні процеси на різних рівнях освіти, інтеграцію мігрантів, глобальну та міжкультурну інтеграцію. Проаналізовано ключові поняття дослідження, а саме: «інтеграція», «освітня інтеграція», та встановлено, інтеграція трактується як процес об'єднання різних частин або елементів в єдину систему, що працює як ціле, для покращення функціональності, ефективності або розвитку системи чи структури, а освітня інтеграція визначається як процес об'єднання різних компонентів освітньої системи, включаючи зміст навчання, методи викладання, рівні освіти, культурні та соціальні аспекти, з метою створення єдиного, цілісного освітнього середовища, що спрямована на забезпечення безперервності, цілісності та доступності навчального процесу для всіх учасників освітнього процесу. Аналіз освітньої політики ЄС дозволив визначити цілі освітньої інтеграції, що полягають у створенні цілісної, доступної, інклюзивної та ефективної системи навчання, яка забезпечує гармонійний розвиток особистості, взаємозв'язок між різними рівнями освіти та адаптацію до сучасних соціальних і економічних викликів. Окрім цього охарактеризовано сім ключових моделей освітньої інтеграції. Зроблено висновок щодо ефективності інтеграційна політика ЄС у сфері освіти та виховання дітей раннього віку.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційна політика, рання освіта та догляд, дошкільна освіта, система освіти, інклюзія, рівний доступ, Європейський Союз.

Dzhurilo Alina Petrivna PhD, Senior Researcher, Senior Scientific Officer, Comparative Education Department, Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, tel.: (044) 481-37-83, <https://orcid.org/0000-0002-5129-6724>

EUROPEAN UNION INTEGRATION POLICY IN THE FIELD OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND CARE

Abstract. The article reveals the essence of integration and integration processes at the transitional stages between the levels of education, namely early childhood education and care and primary school, and characterizes the peculiarities of the European Union (EU) integration policy in the field of education and upbringing of children of early school age. In accordance with this goal, a detailed analysis of the latest research and publications of Ukrainian and foreign scholars on the problems of educational integration was carried out. It has been established that the key areas of research on integration processes in education include inclusive education, interdisciplinary integration, integration processes at different levels of education, integration of migrants, global and intercultural integration. The key concepts of the study are analyzed, namely: “integration”, ‘educational integration’, and it is established that integration is interpreted as the process of combining different parts or elements into a single system that works as a whole to improve the functionality, efficiency or development of a system or structure, and educational integration is defined as the process of combining different components of the educational system, including learning content, teaching methods, levels of education, cultural and social aspects, in order to create a single, holistic educational environment aimed at ensuring continuity, integrity and access. The analysis of the EU education policy allowed us to define the goals of educational integration, which are to create a holistic, accessible, inclusive and effective education system that ensures harmonious personal development, interconnection between different levels of education and adaptation to modern social and economic challenges. In addition, seven key models of educational integration are characterized. The author concludes that the EU integration policy in the field of early childhood education and care is effective.

Keywords: integration, integration policy, early childhood education and care, preschool education, education system, inclusion, equality and equity, European Union.

Постановка проблеми. Європейська інтеграція визначена пріоритетом стратегічного розвитку України в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС (2014), що актуалізує входження української освіти в європейський освітній простір. У контексті європейської інтеграції та гармонізації поступу країни зі світовим співтовариством пріоритетом для України є дослідження стратегічних орієнтирів розвитку освіти [1]. Інтеграція дітей дошкільного віку – це надважливий процес, що забезпечує гармонійне включення дітей різних соціальних, культурних, етнічних груп, а також дітей із особливими освітніми потребами у систему освіти. У країнах Європейського Союзу (*далі* – ЄС) це питання є значущою частиною політики раннього розвитку дитини та рівного

доступу до якісної освіти. Інтеграційні процеси на рівні дошкільної та початкової освіти покликані забезпечити плавний перехід дітей із дошкільного виховання до формальної системи початкової школи і спрямовані на створення безперервності в навчанні, розвитку та соціалізації дітей. У країнах ЄС простежується тенденція до поетапної інтеграції дітей раннього віку в загальну систему освіти. Цей процес включає різні моделі, такі як дитячі садки, що функціонують на базі загальноосвітніх шкіл; програми перед шкільної освіти, що інтегровано в початкову школу з метою створення сприятливого середовища для розвитку дитини, що охоплює як навчання, так і догляд.

Процес інтеграції дітей раннього віку в систему освіти вимагає ретельного планування, співпраці на різних рівнях управління освітою, а також залучення зацікавлених сторін (батьків, педагогів та інші фахівці). У рамках ініціативи «Європейський освітній простір» держави-члени ЄС через Раду ЄС погодили участь у різних формах освіти дітей раннього та дошкільного віку: не менш, ніж 96% дітей від 3-х років до початку обов'язкового навчання в початковій школі мають бути охоплені дошкільною освітою до 2030 року [2].

У травні 2019 р. Рада ЄС ухвалила Рекомендацію щодо високоякісних систем дошкільної освіти та догляду (Council Recommendation on high-quality ECEC systems), схвалену міністрами освіти держав-членів ЄС. Рекомендація Ради ЄС підтримує держави-члени в їхніх зусиллях щодо покращення доступу до освіти та догляду за дітьми дошкільного віку та підвищення їхньої якості. Зміст і структура національних систем дошкільної освіти та виховання залишаються в компетенції відповідних національних органів влади. Рекомендація Ради включає в себе Рамки якості, в яких визначено 5 ключових компонентів якісної системи: доступ до дошкільної освіти та догляду; підготовка та умови праці персоналу, відповідального за дошкільну освіту та догляд; визначення відповідних навчальних програм; управління та фінансування; моніторинг та оцінка систем. Рамка якості вже підтримала реформи в багатьох країнах і допомогла покращити пропозицію дошкільної освіти та догляду. Наприклад, цільовий показник на рівні ЄС – 95% дітей віком від 4 років, які відвідують заклади дошкільної освіти та догляду, вже досягнуто [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтеграція у наукових дослідженнях розглядається як складний, багатогранний процес поєднання окремих елементів, систем, знань чи спільнот в одне ціле з метою досягнення гармонії, ефективності чи взаємодії. Цей термін охоплює широкий спектр галузей науки, від соціології та педагогіки до економіки та технічних наук, і розкривається через різні аспекти: освітній, культурний, економічний, соціальний, політичний тощо. Освітня інтеграція як наукова тема вивчається в різних аспектах, включаючи інклюзію, міжпредметні підходи, перехідні етапи між рівнями освіти та адаптацію освіти до глобалізаційних процесів.

До ключових напрямів досліджень інтеграційних процесів в освіті зарубіжними ученими можна віднести інклюзивну освіту, міжпредметну інтеграцію, інтеграційні процеси на різних рівнях освіти, інтеграцію мігрантів, глобальну та міжкультурну інтеграцію. Так, інтеграційним процесам в інклюзивній освіті присвячено публікацію М. Ainscow та S. Miles «Making Education for All inclusive» (2008) [4], в якій аналізується концепція інклюзії як форми інтеграції дітей із особливими освітніми потребами в загальноосвітню систему. У дослідженні «Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All» (2005) UNESCO надає рекомендації щодо інтеграції різних груп дітей (етнічні меншини, мігранти, діти з інвалідністю) [5].

Проблеми міжпредметної інтеграції (STEM та STEAM-освіта) стали темою досліджень J. A. Beane, який у своїй праці «Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education» (1997) пояснює теорію і практику міжпредметної інтеграції в освітніх програмах. М. Honey, G. Pearson та Н. Schweingruber, (2014) дослідили вплив інтегрованого підходу до навчання наук, технологій, інженерії та математики у публікації «STEM Integration in K-12 Education: Status, Prospects, and an Agenda for Research» [6].

Дослідженнями переходу між освітніми рівнями займалися такі зарубіжні дослідники як, Н. Fabian та А.-W. Dunlop, які у статті «Transitions in the Early Years: Debating Continuity and Progression for Children in Early Education» (2007) проаналізували інтеграцію дошкільної та початкової освіти; S. L. Kagan та К. Kauertz досліджували системні моделі для інтеграції раннього дитинства в шкільну освіту у праці «Early Childhood Systems: Transforming Early Learning» (2012) [7].

Питання інтеграція мігрантів у систему освіти розкрито у праці F. Heckmann «Education and Migration: Strategies for Integrating Migrant Children in European Schools and Societies» (2008) [8], в якій представлено моделі інтеграції дітей-мігрантів у європейських країнах. У дослідженні OECD «Immigrant Students at School: Easing the Journey towards Integration» (2015) аналізуються освітні політики для адаптації дітей-мігрантів [9].

Інтеграція на глобальному рівні розглядається у праці S. Marginson та G. Rhoades «Beyond National States, Markets, and Systems of Higher Education: A Glonacal Agency Heuristic» (2002), де досліджується інтеграція глобальних, національних і локальних аспектів у вищу освіту. Також J. Spring у статті «Research on Globalization and Education» (2008) аналізує вплив глобалізації на системи освіти та роль інтеграційних процесів [10].

У галузі міжкультурної освіти слід виділити працю J. A. Banks «Multicultural Education: Dimensions and Paradigms» (2009), де освітня інтеграція розглядається як шлях до культурного порозуміння. G. Meier та E. Hartmann досліджували інтеграцію міжкультурних підходів у європейських освітніх системах у статті «Intercultural Education in Europe: Policies, Practices and Trends» (2002).

Різним аспектам інтеграційної політики присвячено практичні дослідження таких міжнародних інституцій як: Eurydice «Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe» (2019), де вивчається інтеграція дошкільної та початкової освіти у країнах ЄС, а також OECD «Teachers and School Leaders as Lifelong Learners» (2021), в якій аналізується професійний розвиток педагогів у контексті інтегрованого підходу до навчання.

В Україні освітню інтеграцію вивчали як у контексті модернізації освіти, так і через інклюзивний, міжпредметний та міжрівневий підходи. Дослідження проводилися на рівні дошкільної, загальної середньої, професійної та вищої освіти. До ключових українських дослідників з проблем інтеграції слід віднести: Н. Бібік [11] (міжпредметна інтеграція в початковій школі), яка у своїх працях досліджувала методологію створення інтегрованих навчальних програм, зокрема у початковій освіті, а також брала участь у розробці концепції Нової української школи (НУШ), яка активно використовує інтегровані курси (наприклад, «Я досліджую світ»); І. Зязюн (інтеграція педагогічних ідей у професійну підготовку), досліджував педагогічну майстерність і розвиток особистості педагога в контексті інтеграційних процесів освіти; Л. Ніколенко [12] (інклюзивна освіта як форма освітньої інтеграції) вивчала механізми інтеграції дітей із особливими освітніми потребами в загальноосвітні школи, зокрема, її дослідження лягли в основу розробки державних програм інклюзивної освіти в Україні; О. Онищенко [12] (інтеграція європейських підходів у професійну освіту України) аналізувала моделі дуальної освіти в Європі та їх адаптацію до українських реалій; О. Ковальчук (інтеграція інноваційних методів у систему загальної середньої освіти) досліджувала інтеграцію ІТ-освіти в навчальні програми, зокрема STEM-освіти в Україні; І. Ліщинська (інтеграція дошкільної та початкової освіти) аналізувала перехідний період від дошкільної до початкової освіти, наголошуючи на важливості наступності в навчанні; О. Пантюк (міжкультурна інтеграція в освіті) досліджувала освітню інтеграцію дітей-мігрантів та переселенців у загальноосвітні школи України. Окремо слід відзначити ще одного українського дослідника, а саме: О. Локшину, у працях якої неодноразово висвітлювалися питання європейської інтеграції.

Мета статті – розкрити суть інтеграції та інтеграційних процесів на перехідних етапах між рівнями освіти, а саме ранньою освітою і початковою шкільною ланкою, а також охарактеризувати особливості інтеграційної політики ЄС у сфері освіти і виховання дітей раннього шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція – це процес об'єднання різних частин або елементів в єдину систему, що працює як ціле. Інтеграція, в будь-якому контексті, зазвичай означає процес об'єднання для покращення функціональності, ефективності або розвитку системи чи структури. Освітня інтеграція – це процес об'єднання різних компонентів освітньої системи, включаючи зміст навчання, методи викладання, рівні освіти, культурні та

соціальні аспекти, з метою створення єдиного, цілісного освітнього середовища. Вона спрямована на забезпечення безперервності, цілісності та доступності навчального процесу для всіх учасників освітнього процесу. Н. Бібік визначає освітню інтеграцію як процес, спрямований на формування інтегрованого підходу до навчання, що забезпечує взаємопов'язаність і послідовність між освітніми етапами та змістовими компонентами навчання. Дослідниця наголошує на ролі інтеграції в підготовці учнів до розв'язання комплексних проблем через впровадження міжпредметних підходів, особливо в початковій школі. Якщо ж говорити про рівневу інтеграцію, варто навести трактування О. Онищенко, яка визначає інтеграцію освітнього процесу як гармонійне об'єднання освітніх рівнів і галузей знань, яке забезпечує безперервність навчання та адаптацію до сучасного ринку праці, а також І. Ліщинської, що освітня інтеграція визначається як створення єдиного простору знань, де наступність між рівнями освіти (дошкільною та початковою) сприяє гармонійному розвитку дитини та успішній соціалізації.

За визначенням UNESCO, освітня інтеграція – це процес впровадження інноваційних підходів у навчальний процес для забезпечення гармонійного розвитку всіх учнів незалежно від їхніх можливостей, соціального статусу чи етнічного походження. За визначенням OECD – це процес узгодження освітніх політик, методів та програм між різними рівнями освіти, що забезпечує плавний перехід здобувачів освіти від однієї фази навчання до іншої. European Commission [14] трактує поняття освітньої інтеграції як процес об'єднання навчальних систем різних країн, зокрема гармонізація стандартів освіти через інструменти Європейського простору вищої освіти (EHEA) та Копенгагенського процесу в професійній освіті. World Bank зазначає, що інтеграція освіти – це забезпечення рівного доступу до якісної освіти через узгодження освітніх політик, розвиток освітньої інфраструктури та запровадження інноваційних підходів до навчання. UNICEF дає визначення цього процесу як стратегії включення в освітній процес дітей із вразливих груп (біженців, мігрантів, дітей із малозабезпечених сімей), що передбачає адаптацію змісту, методів навчання та освітньої політики.

Мета освітньої інтеграції полягає у створенні цілісної, доступної, інклюзивної та ефективною системи навчання, яка забезпечує гармонійний розвиток особистості, взаємозв'язок між різними рівнями освіти та адаптацію до сучасних соціальних і економічних викликів. Перш за все – це гармонізація освітнього процесу, що в свою чергу передбачає: забезпечення безперервності та послідовності навчання між рівнями (дошкільна, початкова, середня, професійна, вища освіта); формування єдиного підходу до розробки навчальних програм і методів навчання. Формування цілісного світогляду передбачає об'єднання знань із різних дисциплін для розуміння учнями взаємозв'язків у природі, суспільстві та науці, що забезпечує розвиток критичного мислення та здатності до міждисциплінарного аналізу. Ще однією із цілей освітньої

інтеграції є інклюзивність та рівність через забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх учнів, незалежно від їхнього соціального статусу, етнічного походження чи особливих потреб, а також створення умов для ефективної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у загально-освітній процес.

Освітня інтеграція передбачає також інтеграцію культурного розмаїття у навчальний процес для виховання толерантності, поваги до інших культур та усвідомлення глобальних викликів, адаптація освіти для дітей із сімей мігрантів та внутрішньо переміщених осіб. Підготовка до життя та професійної діяльності теж є метою інтеграційних процесів в освіті для формування у випускників навичок, необхідних для ефективної соціальної, економічної та професійної діяльності. Цілями освітньої інтеграції є також адаптація до сучасних викликів, впровадження інноваційних методів навчання, цифрових технологій та інтеграція принципів сталого розвитку в освітній процес, розвиток навичок XXI століття (креативності, співпраці, комунікації, цифрової грамотності), врахування індивідуальних особливостей учнів та забезпечення їхнього гармонійного розвитку, надання можливостей для розкриття творчого потенціалу та самореалізації кожної дитини.

В ЄС освітня інтеграція дітей раннього віку (0–6 років) є одним із пріоритетів, спрямованих на забезпечення рівного доступу до якісної освіти, розвиток базових навичок і підготовку до початкової школи. Основні зусилля спрямовані на створення інклюзивних, інтегрованих і високоякісних систем ранньої освіти, що враховують культурне, соціальне й економічне розмаїття дітей.

Основними аспектами освітньої інтеграції дітей раннього віку в ЄС є:

Інтеграція освітніх, соціальних і медичних послуг:

– у багатьох країнах ЄС моделі ранньої освіти поєднують навчання, виховання, соціальну підтримку та охорону здоров'я;

– скандинавські країни (Швеція, Данія, Норвегія): модель «єдиних центрів розвитку дитини», що об'єднує освіту, догляд і соціальну підтримку.

Наступність між дошкільною та початковою освітою:

– забезпечення поступового переходу від гри до структурованого навчання;

– створення спільних навчальних планів для дітей 4–7 років, що охоплюють дошкільний рівень і перші роки початкової школи (наприклад, у Фінляндії запроваджено обов'язковий «підготовчий рік» для 6-річок, що спрямований на адаптацію до формальної освіти;

Інклюзія дітей із вразливих груп:

– ЄС активно впроваджує політики підтримки дітей із різних соціальних груп: мігрантів, біженців, національних меншин та дітей із особливими потребами;

– програма «Start Strong» (Ірландія): зосереджена на забезпеченні рівного доступу для дітей із малозабезпечених родин;

– ініціатива ЄС «Roma Inclusion»: освітня інтеграція дітей ромської меншини в загальні школи й дитячі садки, що функціонує у всіх країнах співдружності;

Впровадження єдиних стандартів якості:

– в межах Європейського освітнього простору запроваджено «Барселонські цілі», що передбачають охоплення 95% дітей від 4 років дошкільною освітою

– впровадження єдиних підходів до професійної підготовки вихователів та вчителів для дітей раннього віку.

Підтримка мовного та культурного розвитку:

– впровадження програм багатомовної освіти для дітей з багатокультурних середовищ;

– у країнах, таких як Люксембург і Бельгія, діти мають змогу вивчати кілька мов ще з дошкільного віку, що сприяє їхній інтеграції в суспільство.

Аналіз освітньої політики країн-членів ЄС з питань освітньої інтеграції дітей раннього шкільного віку дозволив виокремити сім ключових моделей освітньої інтеграції в ЄС, а саме: Модель «Educare» (Освіта + Догляд); Модель «Гармонійного переходу» (Smooth Transition Model); Модель «Соціальної інклюзії» (Social Inclusion Model); Інклюзивна модель (Inclusive Model); Модель «Міжкультурної освіти» (Intercultural Education Model); Модель "Раннього втручання" (Early Intervention Model); Модель «Розвитку через гру» (Play-Based Learning Model). Зупинимось детальніше на кожній із них.

Модель «Educare» характерна для скандинавських країн і акцентує на інтеграції навчання та догляду в єдиному середовищі вона передбачає функціонування єдиних заклади, що забезпечують освіту, догляд і розвиток дітей. Педагогічний підхід цієї моделі, орієнтований на індивідуальний розвиток дитини через гру, взаємодію та творчість. Велика увага приділяється соціалізації дітей. Наприклад, у Данії та Швеції дитячі садки працюють за принципом «повного дня» з акцентом на інтеграції ігор і навчання, що сприяє гармонійному розвитку дітей.

Модель «Гармонійного переходу» спрямована на забезпечення поступового переходу дітей із дошкільних закладів до початкової школи. Особливістю цієї моделі є спільні навчальні програми для старших груп дитячих садків і початкових класів, в яких акцент робиться на розвитку базових навчальних, комунікативних і соціальних навичок, а педагоги обох рівнів співпрацюють для створення наступності в освіті. Так, у Фінляндії обов'язковий підготовчий рік перед школою передбачає адаптацію дітей до навчання через активну гру та групову діяльність.

Модель «Соціальної інклюзії» акцентує увагу на інтеграції дітей із вразливих груп (діти мігрантів, біженців, національних меншин, із сімей із низьким доходом тощо), в якій передбачено: організацію безкоштовного чи

частково оплачуваного догляду та навчання для вразливих груп; мовна підтримка для дітей із родин мігрантів; робота з батьками для сприяння інтеграції у громаду. До прикладу, у Нідерландах дитячі садки пропонують спеціальні програми для дітей мігрантів, які допомагають їм вивчати мову та адаптуватися до освітньої системи.

Інклюзивна модель орієнтована на дітей із особливими освітніми потребами, забезпечуючи рівні умови для їх розвитку в межах загальної системи дошкільної освіти через індивідуалізація навчального процесу, співпраця вихователів із фахівцями (логопедами, психологами, реабілітологами) та створення інклюзивного середовища, що враховує потреби кожної дитини. У Німеччині багато дошкільних закладів («Kita») інтегрують дітей із особливими потребами в загальні групи, забезпечуючи додаткову підтримку.

Модель «Міжкультурної освіти» передбачає інтеграцію культурного різноманіття в освітній процес за рахунок використання культурного розмаїття як ресурсу для навчання, освоєння мов через ігри, історії та міжкультурний обмін, залучення сімей для створення атмосфери культурного взаєморозуміння. Приклад, у Люксембурзі програми дошкільної освіти орієнтовані на багатомовний розвиток, де діти вивчають люксембурзьку, французьку та німецьку мови.

Модель «Раннього втручання» спрямована на підтримку дітей із ризиком відставання в розвитку через раннє виявлення проблем і надання допомоги через діагностику когнітивного, соціального та емоційного розвитку дитини. Модель передбачає співпрацю з родинами для створення оптимального середовища розвитку та раннє втручання педагогів і спеціалістів для корекції труднощів. У Франції програма «Écoles maternelles» активно підтримує дітей, у яких виявлені труднощі у мовному розвитку, через індивідуальні заняття та групові вправи.

Модель «Розвитку через гру» базується на ідеї, що гра є основним засобом навчання у дошкільному віці. Гра використовується як основний метод для навчання соціальних, когнітивних і мовних навичок. Дітей активно залучають до творчих, рухливих і пізнавальних ігор. До прикладу, в Італії підхід «Реджіо Емілія» наголошує на важливості самовираження дітей через гру, творчість і експерименти.

Висновки. Освітня інтеграція дітей раннього віку в ЄС базується на інклюзивному підході, забезпеченні доступу до якісної освіти та створенні плавного переходу до початкової школи. Цей підхід слугує фундаментом для успішної соціалізації, розвитку базових навичок і формування рівних можливостей для всіх дітей незалежно від їхнього походження чи особливостей розвитку. Моделі освітньої інтеграції дошкільнят в ЄС спрямовані на створення доступного, інклюзивного та гармонійного середовища для розвитку дитини. Вони забезпечують не лише якісну підготовку до початкової школи, а й соціалізацію та індивідуальний розвиток дітей, відповідаючи на виклики

сучасного суспільства. Інтеграція дітей раннього віку в освітні системи є фундаментальною складовою сучасної політики освіти у всьому світі, а особливо в країнах ЄС. Вона спрямована на забезпечення повноцінного розвитку дитини, створення рівних можливостей для всіх дітей і підготовку до подальшого навчання. Інтеграція в освіту на ранньому етапі допомагає забезпечити гармонійний розвиток дітей, а саме: когнітивний розвиток (мислення, пам'ять, мовлення через ігри та навчальні активності), соціальний розвиток (навчання співпраці, емпатії, комунікації в групі однолітків), фізичний розвиток (моторика, координація рухів, розвиток здорового способу життя), емоційний розвиток (формування стійкості до стресу, вміння висловлювати та розуміти емоції). Зростання охоплення дошкільною освітою дошкільнят говорить про ефективність політики, яку проводить ЄС у цій сфері, так більшість країн ЄС досягли охоплення понад 90% дітей дошкільного віку. Створення умов для дітей із різними освітніми потребами гарантує інклюзію, а поступовий перехід від гри до структурованого навчання, що полегшує адаптацію дітей до школи, забезпечує наступність між різними освітніми ланками. Проте перед освітніми інституціями та урядами країн членів ЄС все ще стоять певні інтеграційні виклики, а саме: нерівність у доступі до якісної освіти в деяких регіонах ЄС (особливо в сільській місцевості), інтеграція дітей-мігрантів, зокрема подолання мовних і культурних бар'єрів, фінансування програм і забезпечення належних стандартів якості у всіх країнах-членах ЄС.

Література:

1. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О. І. Локшина, А. П. Джурило, О. З. Глушко, С. М. Кравченко, Н. В. Нікольська, М. М. Тименко, О. М. Шпарик ; за заг. ред. Локшиної О.І. [Електронне видання], Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021, С. 15-16. DOI <https://doi.org/10.32405/978-617-8124-17-5-2021-350>
2. Локшина О. І. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021 – 2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти // Український педагогічний журнал. (4), 2022, С 5-17. DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-5-17>
3. Джурило А.П. До питання про інтеграційні процеси в дошкільній освіті країн Європейського Союзу // Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2024: інтеграційні процеси в освіті у науковому дискурсі : збірник матеріалів VIII Міжнар. наук. конф. (Київ, 30 трав. 2024 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України [за заг. ред. О.І. Локшиної] – Київ-Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД», 2024, С.147-149. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743673>
4. Ainscow M., Miles S. Making Education for All inclusive: where next? // *Prospects*, 2008, 38. 15–34. DOI. <https://doi.org/10.1007/s11125-008-9055-0>
5. Guidelines for inclusion: ensuring access to Education for all Paris. UNESCO, 2005. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140224>
6. Honey M., Pearson G., Schweingruber H. STEM Integration in K-12 Education: Status, Prospects, and an Agenda for Research // National Academy of Engineering; National Research Council. Washington, DC: The National Academies Press, 2014. 180 p. URL: http://www.nap.edu/openbook.php?record_id=18612&page=5.

7. Kagan S.L. Kauerz K. Early Childhood Systems: Transforming Early Learning. New York: Teachers College Press, 2012. 324 pp. ISBN 978-0-8077-5296-8.
8. Heckmann F. Education and Migration: Strategies for Integrating Migrant Children in European Schools and Societies // Brussels, European Commission, 2008.
9. The Road to Integration: Education and Migration, OECD Reviews of Migrant Education, OECD Publishing, Paris, 2019. DOI <https://doi.org/10.1787/d8ceec5d-en>.
10. Spring J. Research on Globalization and Education // Review of Educational Research 78(2), 2008. DOI <https://journals.sagepub.com/doi/10.3102/0034654308317846>
11. Технології формування навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу : метод. посіб. / Н. Бібік, В. Мартиненко, О. Вашуленко, Н. Листопад, Т. Юношева, Київ, 2023. С.164-175. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/Posibnyk_2023-3.pdf
12. Ніколенко Л. Інтеграція інклюзивних підходів у вищу освіту в контексті сталого розвитку // Особлива дитина: навчання і виховання. 115(3), 2024, С. 146-164. DOI <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.191>
13. Онищенко В.О. Іноваційний розвиток національної вищої освіти в умовах інтеграції до європейського освітнього простору // Фінансова освіта: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: зб. матеріалів Міжнародної навчально-методичної конференції (29-30 квітня 2010 р.), Суми, 2010. С. 19-21. URL: <http://surl.li/sdmxfb>
14. Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems / Official Journal of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019H0605%2801%29>

References:

1. Tendentsii rozvytku shkilnoi osvity v krainakh YeS, SShA ta Kytai [Trends in the development of school education in the EU, USA and China] : monohrafiia / O. I. Lokshyna, A. P. Dzhurylo, O. Z. Hlushko, C. M. Kravchenko, N. V. Nikolska, M. M. Tymenko, O. M. Shparyk ; za zah. red. Lokshynoi O.I. [Elektronne vydannia], Kyiv: KONVI PRINT, 2021, 15-16. DOI <https://doi.org/10.32405/978-617-8124-17-5-2021-350> [in Ukrainian].
2. Lokshyna, O. I. (2022). Stratehiia yevropeiskoho spivrobotnytstva u haluzi osvity i navchannia u 2021 – 2030 rr. yak yevrointehratsiinyi oriientyr dlia ukrainskoi osvity [Strategy for European Cooperation in Education and Training in 2021-2030 as a European Integration Guideline for Ukrainian Education] // Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. (4), 5-17. DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-5-17> [in Ukrainian].
3. Dzhurylo, A. P. (2024). Do pytannia pro intehratsiini protsesy v doshkilnii osviti krain Yevropeiskoho Soiuzu [On the issue of integration processes in preschool education in the European Union] // Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2024: intehratsiini protsesy v osviti u naukovomu diskursi : zbirnyk materialiv VIII Mizhnar. nauk. konf. (Kyiv, 30 trav. 2024 r.) / In-t pedahohiky NAPN Ukrainy [za zah. red. O.I. Lokshynoi] – Kyiv-Drohobych : TzOV «Trek-LTD». 147-149. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743673> [in Ukrainian].
4. Ainscow, M., Miles, S. (2008). Making Education for All inclusive: where next? *Prospects*, 2008, 38. 15–34. DOI <https://doi.org/10.1007/s11125-008-9055-0>
5. UNESCO (2005). Guidelines for inclusion: ensuring access to Education for all Paris. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140224>
6. Honey, M., Pearson, G., & Schweingruber, H. (2014). STEM Integration in K-12 Education: Status, Prospects, and an Agenda for Research. National Academy of Engineering; National Research Council. Washington, DC: The National Academies Press. 180 p. Retrieved from: http://www.nap.edu/openbook.php?record_id=18612&page=5.
7. Kagan, S.L., & K. Kauerz (2012). Early Childhood Systems: Transforming Early Learning. New York: Teachers College Press. 324 pp. ISBN 978-0-8077-5296-8.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 12(46) 2024

8. Heckmann, F. (2008). Education and Migration: Strategies for Integrating Migrant Children in European Schools and Societies. Brussels, European Commission.

9. OECD (2019). The Road to Integration: Education and Migration, OECD Reviews of Migrant Education, OECD Publishing, Paris. DOI <https://doi.org/10.1787/d8ceec5d-en>.

10. Spring, J. (2008). Research on Globalization and Education. *Review of Educational Research* 78(2). DOI <https://journals.sagepub.com/doi/10.3102/0034654308317846>

11. Tekhnologii formuvannya navchalnykh dosiahnen molodshykh shkolariv na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu [Technologies for shaping the academic achievements of younger schoolchildren based on the competency approach] : metod. posib. / N. Bibik, V. Martynenko, O. Vashulenko, N. Lystopad, T. Yunosheva, Kyiv, 2023. С.164-175. Retrieved from: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/Posibnyk_2023-3.pdf [in Ukrainian].

12. Nikolenko, L. (2024). Intehratsiia inkluzyvnykh pidkhodiv u vyshchu osvitu v konteksti staloho rozvytku [Integrating inclusive approaches into higher education in the context of sustainable development]. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*. 115(3), 2024, S. 146-164. DOI <https://doi.org/10.33189/ectu.v115i3.191> [in Ukrainian].

13. Onyshchenko, V.O. (2010). Inovatsiinyi rozvytok natsionalnoi vyshchoi osvity v umovakh intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru [Innovative development of national higher education in the context of integration into the European educational space] // *Finansova osvita: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku: zb. materialiv Mizhnarodnoi navchalno-metodychnoi konferentsii (29-30 kvitnia 2010 r.)*, Sumy, 2010. S. 19-21. URL: <http://surl.li/sdmx fb> [in Ukrainian].

14. Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems. Official Journal of the European Union. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019H0605%2801%29>